

"Sauksim manu valsti par Sakartvelo!"

TIMURA SUBHANKULOVA FOTO

Data Tavadze: "Šis ir laiks, kad mums visiem jāturas kopā, jāizstiep rokās, cik tālu vien varam, jāsasniedz visi mūsu draugi. Mēs stāvam kopā ar Ukrainas tautu."

DIĀNA JANCE

Piektdien, 24. martā, Dailes teātrī gaidāma pirmizrāde – savu versiju par vācu dramaturga Bertolta Brehta lugu "Kaukāziešu krīta aplis" veidos Eiropā pazīstamais režisors DATA TAVADZE kopā ar komponistu Niku Pasuri, scenogrāfi Ketevanu Nadibaidzi no Gruzijas un latviešu kostīmu mākslinieci Kristīni Pasternaku.

Režisors Data Tavadze ir daudzu Eiropas teātra festivālu laureāts, jau daudzus gadus strādā gan Tbilisi, gan Vācijā un sarunā ar "Kultūrziēm" atklāj, ka viņa ģimene ar teātri saistīta jau ceturtnajā paaudzē. Interesanti, ka pagājušā gadsimta astoņdesmitajos gados kopā ar savu Tbilisi teātra trupu Rīgā, tieši Dailes teātrī, viesojusies arī režisora vecmāmiņa – aktrise.

– Brehts kā lugas darbības vietu minējis Padomju Savienību. Kur tā būs jūsu iestudējumā?

D. Tavadze: – Taisnība, Brehts prologā ieskicē, ka darbības vieta ir Padomju Savienība, bet mēs par darbības vietu izvēlējamies skatuvi, tā teikt, skatuve uz skatuves. Domāju, ka Brehta ideju atveidojam ļoti tuvu, jo zināms, ka viņu aizrāvusi šī doma par skatuvi uz skatuves. Ir gan jāsaprot, ka tā nav domāta kā

teātra skatuve, tā simbolizē pagātni un nākotni, tā ir kā atgriešanās pagātnē vai arī atklāj vietu, kur cilvēki iestrēguši laikā.

– Un darbības laiks, vai tāpat kā lugā tas ir kara laiks?

– Tas ir pilsoņu kara laiks. Domājot par vēsturi, līdzīgi notikumi varētu būt bijuši 18. gadsimtā Kaukāza teritorijā, bet, kā jau bieži Brehta lugās, laiks ir nosacīts. Iespējams, ka darbība notiek posmā no 18. gadsimta līdz Otrajam pasaules karam. Ja to iztēlojamies vēstures kontekstā, bieži jau laika sprīdi nevar saprast, notikumi mēdz atkārtoties. Karš ir karš, kara noteikumi līdzīgi visos laikos, un karš rada līdzīgus stāstus gan mūsdienās, gan Trojas kara laikā. Patiesībā tā ir luga par jebkuriem tumšiem laikiem, kuros tomēr vienmēr sastopami arī labi un gaiši cilvēki.

– Vai lugā tiek atklāts, kā iespējams uzvarēt karā?

– Esmu no tiem, kas tic valstu kopējai sadarbībai, kopīgam visas pasaules mēroga lēmumam. Bet šī luga nestāsta, kā uzvarēt karā, tā stāsta par to, kā izdzīvot – kā humānistam, cilvēkam. Lugā risinām situāciju, kad viss iespējams liek zaudēt cilvēka seju, tomēr to iespējams saglabāt, saglabāt cilvēcību. Par brīdi, kad, liekas, zudusi jebkāda izvēle, tomēr vēl ir palikusi morāla izšķiršanās.

Pašlaik dzīvojam laikā, kurš, radot īpašu ļaunumu, rada arī īpašu labsirdību. Domāju, ka mums vajadzētu vairāk fokusēties tieši uz šo labsirdību, jo tā ir īpašība, kas būtiski aktivizējusies.

Bieži liekas, ka teju viss mūs stumj pesimismā, depresijā un ka vieglāk ir padoties. Bet šajā lugā tā nav, tā ir optimisma un ticības nākotnei pārpilna. Tā norāda vērtības, kuras ir vērts uzturēt un par kurām cīnīties. Man liekas, ka šobrīd par to visu runāt ir ļoti svarīgi.

– Jūsu dzīves laikā vien Gruzijā bijuši divi kari...

– Deviņdesmitajos gados divos reģionos, arī galvaspilsētā, bija pilsoņu karš, un tad nāca 2008. gada karš ar Krieviju. Varbūt tas, ko teikšu, ir kaut kas ļoti grūzīnisks, var jau būt, ka to varētu teikt ikviens, kurš pieredzējis karu, – mēs esam izdzīvotāju tauta. Kara laikā cilvēki fokusējas uz lielām lietām, nozīmīgām vērtībām. Brehta lugā karš ir neredzams, gluži kā tāds rēgs, kā ēna, bet nevienu brīdi tajā netiek attēlota karadarbība, tās klātbūtne iezīmē tikai dažādi pierādījumi, dažkārt redzam kara rētas vai pirkstu nospiedumus.

– Vēl par Gruziju...

– Lūdzu, sauksim manu valsti par Sakartvelo!

– Tieši tāds bija mans jautājums – Latvijā tagad pārsaucam daudzas Ukrainas pilsētas, vairs nevēlamies Krievijas uzspiestos nosaukumus.

– Tbilisi ir Tbilisi, tas ir gruzīnu vārds, taču Gruzija ir nosaukums tikai slāvu valodās. Nesaprotu, kādēļ tā mūs sauc arī latvieši, latviešu valoda taču nepieder slāvu valodu

« Mums nepārtraukti jāaizsargā sava valsts, valoda un kultūra, par to jā rūpējas gluži kā par slimu bērnu. »

saiemei. Šis nosaukums ir imperiālisma, padomju laiku atliekas. Pirms diviem gadiem Lietuvā jau pieņēma lēmumu manu valsti saukt par Sakartvelo, tā to sauksim arī iestudējumā. Domāju, ka tas ir pirmais solis, un ceru, ka drīz par Sakartvelo mūs sauks arī citas valstis, ir ļoti skumji, ka daudzi pasaulē mūs nesauc tā, kā sevi saucam mēs paši, tas būtu jālabo.

– Vai esat domājis, kāds ir radoša cilvēka pienākums grūtos laikos?

– Mums jāstrādā gluži tāpat kā ikvienam, jābūt modriem, nomodā, gataviem reaģēt un atbalstīt. Šādos laikos nedrīkst stāvēt malā, jābūt ak-

tīviem, jānokļūst problēmu vidū, jāmēģina tās saprast un risināt, iesaistīties procesā. Gandrīz ikvienam šobrīd ir pienākumi, no kuriem būtiskākais – būt lieciniekam. Kad notiek noziegums, kaut kas ir jādara, aktīvi jāreaģē, jāzvana policijai. Tas, kurš neko nedara, stāv malā, kļūst par nozieguma līdzdalībnieku. Ikvienam civilajam iedzīvotājam jābūt labam pilsonim, saprotot – ja stāvēsim klusu, tad ikviens stāvēs klusu.

Manuprāt, radošam cilvēkam ir privilēģija, jo mums ir klausītāji, mūs uzklausa publika. Mūsu sabiedrībā ir tik daudz cilvēku, kuri savām pārdomām nerod pat vienu klausītāju, bet šeit, piemēram, Dailes teātrī, katru vakaru mūsos ieklausās aptuveni tūkstoš klausītāju. Mums viņu priekšā ir liela atbildība, mums viņiem ir jāstāsta stāsts to vietā, kurus neviens neuzklausa. Mums jāstāv neaizsargāto, vājo pusē un jādod viņiem spēks. Šī ir mūsu atbildība, mēs vēstām šo vēsti, esam vēstneši.

Mums atvērtām acīm jāredz realitāte un tad, rodot emocijas un simbolus, tā jāapraksta. Ir jādara viss iespējamais, lai spētu radīt valodu, kurā izstāstīt šo liecinieku stāstu. Laikam gan tas ir visgrūtākais, jo izstāstīt tagadni ir ļoti sarežģīti, īpaši tagad, kad tā ir tik neizprotama. Tas ir mākslinieka uzdevums – atrast šo valodu, veidu, kā visu pārziņot izstāstīt, turklāt valoda nepieciešama ne tikai runātajam vārdam vien, bet arī visu citu maņu zīmēm.

Man ir sajūta, ka šī izrāde ir tik īpaša tieši iepriekšminētajā veidā – tā mēģina savienot šo vietu, Latvijas teātri, ar visu pārējo pasauli. Šis ir laiks, kad mums visiem jāturas kopā, jāizstiep rokās, cik

baidījās no tā, ka tur, uz ielām, tika teju spīdzināti. Viņi stāvēja stipri par savu ticību, tas bija un joprojām ir ļoti iedvesmojoši. Man liekas, ka ar to brīdi Sakartvelo iedzīvotāji stingri pierādīja savu gribu būt par Rietumu pasaules dalībniekiem. Es ticu, ka pienāks laiks, kad Sakartvelo kļūs par Eiropas Savienības dalībvalsti. Mums gan šobrīd ir ļoti divaina valdība ar dubultstandartiem, vienu brīdi tā sadodas rokās ar Putinu un jau nākamajā brīdī stiep roku pretim Rietumiem. Tagad mēs, Sakartvelo pilsoņi, esam skaļi pateikuši, ka mūsu valdībai nedrīkst būt nekādu saišu ar Krieviju, ka jebkas tāds tiks uzskatīts par nodevību pret valsti un tās pagātni, pret mūsu valsts misiju un tās demokrātisko kustību.

Mūsu valdība centās spēlēt neitralitāti arī Ukrainas kara jautājumā, un šajā gadījumā neitralitāte uzskatāma par nodevību. Ikviens, kurš palīdz tam briesmonim, uzskatāms par nodevēju. Mums jau agrāk bijušas divainas valdības, bet nekad agrāk par tām nejutu kaunu. Šoreiz man bija tik liels kauns, ka biju pat gatavs braukt prom no savas valsts. Ukrainas kara sākumā bija ļoti smagi dzīvot valstī, kuras valdība Ukrainai neizsaka pilnu un neviltoņu atbalstu. Tas bija tik pretēji iedzīvotājiem, kuru liels daudzums, gandrīz pusmiljons, izgāja ielās, lai paustu savu atbalstu ukraiņiem; cilvēki uz Ukrainu sūta visu iespējamo palīdzību, īpaši kara sākumā gandrīz katrā logā plivoja Ukrainas karogs. Tomēr – iespējams, ja mūsu valdība būtu pildījusi savu pienākumu, tauta tik plaši nebūtu sacēlusies palīdzēt, un galu galā nu par to esmu lepnas.

– Daudz dzirdēts par to, cik lepmi ir gruzīni.

– Mēs nepārtraukti esam aizsardzības režīmā, varbūt tas pat padara mūs lepnākus, nekā esam patiesībā. Mums nepārtraukti jāaizsargā sava valsts, valoda un kultūra, par to jā rūpējas gluži kā par slimu bērnu. Iespējams, ka mēs nemaz nebūtu tik lepmi, ja neviens nezagtu mūsu zemi, neapdraudētu mūsu teritoriju, neapdraudētu mūsu valodu, nepazemotu tautu.

Katru dienu turpinām saprast un meklēt, kas ir mūsu istā kultūra un identitāte. Katru jaunu dienu mēģinām saprast, kā atbrīvoties no pagātnes rēģiem – kura mūsu identitātes daļa radusies cara laiku ideoloģijas un padomju propagandas rezultātā un kura ir patiesā, senā, gruzīnu daļa. Šis process norisinās visu laiku kopš Padomju Savienības sabrukšanas, turklāt visā tās agrākajā teritorijā. Kas ir mūsu istās vērtības? Ir jāturas pie savas valodas un kultūras. **KZ**